

ЎЗБЕКИСТОН ВА ҚОЗОҒИСТОН ДАВЛАТЛАРАРО АЛОҚАЛАРИДА СОҲАЛАРДАГИ ҲАМКОРЛИК ИСТИҚБОЛЛАРИ

Abdurazakova Kamolaxon Yusupovna

*Alisher Navoiy nomli Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti
Universiteti katta o'qituvchisi kamola.abdurazakova@gmail.ru*

Аннотация: Марказий Осиё инсоният тараққиётида, халқаро кучлар мувозанатида доимо муҳим роль ўйнаб келган. Албатта, минтақанинг геосиёсий ва геоиктисодий омиллари йирик давлатларнинг эътиборини ўзига жалб этмасдан қолмайди. Шу боис мақолада айнан Марказий Осиё давлатлари Ўзбекистон ва Қозоғистоннинг ҳамкорлик истиқболлари доирасига эътибор қаратилган. Бугунги кунда икки давлат ўртасидаги ҳамкорлик масалалари уларнинг манфаатлари доим ҳам минтақа давлатларининг манфаатига мос келавермайди.

Кириш. Давлатлараро алоқаларда гуманитар ҳамкорлик, албатта, икки томонлама муносабатларнинг муҳим соҳаси бўлиб, унинг тўла ривожланиши икки мамлакат халқларининг интилиш ва қизиқишларига тўла жавоб беради. Мамлакатларимиз мустақилликка эришгач, анча мураккаб муаммоларни ҳал этишга мажбур бўлди.

Ўзбекистон ва Қозоғистон ўртасидаги ижтимоий-сиёсий ҳамкорлик ҳуқуқий асоси 1994 йил 10 январда Тошкентда имзоланган Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати билан Қозоғистон Республикаси Ҳукумати ўртасида “маданият, соғлиқни сақлаш, илм-фан, таълим, туризм ва спорт соҳасидаги ҳамкорликни чуқурлаштириш тўғрисида”ги битим асосида олиб борилади. Унга кўра, икки давлат ўртасида ижтимоий-сиёсий алоқаларни ривожлантириш давлатлараро алоқаларни янада ривожлантиришга ўз хиссасини қўшган ҳолда халқларимиз ўртасида тарихий ривожланиб келаётган дўстлик муносабатларини янада чуқурлаштиришга хизмат қилади¹.

Олиб борилган тадқиқот натижаларига кўра, Ўзбекистон ва Қозоғистон ўртасидаги ижтимоий-сиёсий ҳамкорликни қуйидагича тизимлаштириш мумкин:

Биринчи навбатда, Ўзбекистон ва Қозоғистон ўртасида ижтимоий соҳада олиб борилаётган ҳамкорликда таълим соҳасида олиб борилаётган ҳамкорлик устувор йўналиш ҳисобланади. Икки давлат ўртасида таълим соҳасида олиб

¹ Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати билан Қозоғистон Республикаси Ҳукумати ўртасида “маданият, соғлиқни сақлаш, илм-фан, таълим, туризм ва спорт соҳасидаги ҳамкорликни чуқурлаштириш тўғрисида битим” <https://www.lex.uz/ru/docs/2565040>

борилаётган ҳамкорликни қуйидагича баҳолаш мумкин. Икки мамлакат илмий ва таълим муассасалари ўртасида ўқитувчилар, талабалар, ўқув-услубий материаллар алмашинуви соҳасида бевосита алоқалар олиб борилади.

Ўзбекистон олий таълим муассасалари Қозоғистоннинг 50 дан ортиқ олий ўқув юртлари билан ҳамкорлик шартномаларини имзолашган. Мазкур шартномалар доирасида алоқалар илмий кенгашлар доирасида, ўқитувчи ва ўқувчилар алмашинуви, ўқув-услубий материаллар шаклида амалга оширилади.

Икки мамлакат Фанлар академиялари ўртасидаги самарали ҳамкорлик анъанавий равишда кимё ва кимёвий технологиялар, биология ва биотехнология, биотиббидёт ва дори-дармонлар, сейсмология ва сейсמודинамика, археология ва тарих каби соҳаларга ихтисослашган институтлар даражасида амалга оширилмоқда.

Қозоғистоннинг 97 та олий ўқув юртида 17,014 нафар ўзбекистонлик талабалар турли йўналишларда таҳсил олмоқда².

Назарий ва амалий машғулотларнинг зарур даражасини таъминлашда икки томонлама ҳамкорликда олимлар ва малакали университет ўқитувчилари алмашинуви муҳим рол ўйнайди. Ўзбекистон республикаси илмий ишлари тарихчилари Б.А.Тулепбаев, К.М.Байпаков, С.Ф.Мазҳитов, М.К.Абусейтова, этнограф У.Ҳ.Шалекенов, демограф Х.Салимов, филолог М.Юсупов, меъморлар М.Мендикулов, М.Зандарбек ва бошқалар маълум.

2001 йил 16 ноябрда Қозоғистон Архив ва ҳужжатларни бошқариш бўйича қўмитаси раиси буйруғи билан “Қозоғистон Республикаси учун тарихий ва маданий аҳамиятга эга хорижий мамлакатлар архив ва илмий муассасалари Қозоғистон XV-XX асрлар тарихи бўйича ҳужжатлар нусхаларини топиш ва сотиб олиш учун чора-тадбирлар дастури” тасдиқланган. Шу муносабат билан Қозоғистон Республикаси Марказий давлат архиви Ўзбекистон Республикаси Марказий давлат архивида Қозоғистон тарихига оид ҳужжатларни аниқлаш бўйича олимлар ва тарихчилар билан шартномалар тузди.

Ўзбекистон ва Қозоғистон ўртасида таълим соҳасида ҳамкорликни ривожлантиришнинг истиқболли йўналишлари сифатида қуйидагиларни алоҳида таъкидлаб ўтиш муҳимдир:

- Қозоғистон томони билан келишган ҳолда Ўзбекистон таълим муассасаларида қозоқ тилини, Қозоғистон таълим муассасаларида ўзбек тилини ўқитиш тизимини янада ривожлантириш ва такомиллаштиришга қаратилган тадбирларни (давра суҳбатлари, тренинглар, семинарлар, конференциялар) ўтказиш;

² Ўзбекистон Республикасининг Қозоғистон Республикасидаги элчихонаси расмий сайти <http://www.uzembassy.kz/ru/page/kulturno-gumanitarnye-svyazi>

- қозоқ тилида ўқитиладиган умумтаълим мактаблари ўқувчилари учун қозоқ халқи маданияти ва анъаналарини кенг ёритишни ифодаловчи “очик эшиклар” кунларини ўтказиш;

- умумтаълим мактаблари ўқувчилари ўртасида илмий-ижодий олимпиадалар (танловлар, учрашувлар ва бошқалар)ни ўтказиш;

- чегара ҳудудлари, жумладан, Оролбўйи минтақасидаги умумтаълим мактабларининг моддий-техник, услубий ва касбий-педагогик базасини такомиллаштириш бўйича инвестиция лойиҳаларини муҳокама қилиш ва ривожлантириш.

- умумтаълим мактаблари ўқувчилари, жумладан, қозоқ миллатига мансуб ўқувчилар иштирокида “Баркамол Авлод” марказлари негизида ташкил этилган маданий-маърифий тадбирларни ўз тенгдошлари билан ўтказиб, интерфаол машғулотлар, ўйинлар ва шу кабилар орқали иждодий, спорт ва интеллектуал кўникмаларини ривожлантириш³.

Шубҳасиз, юқорида қайд этилган барча чора-тадбирларнинг амалга оширилиши Қозоғистон ва Ўзбекистон халқлари ўртасидаги ҳамкорликни фаоллаштириш ва янада амалий, самарали ва ўзаро манфаатли ҳамкорликка, жумладан, талабаларнинг келгусидаги ютуқлари орқали илмий, маданий-гуманитар алоқаларни кенгайтириш ва оширишда катта туртки беради.

Қозоғистон ва Ўзбекистон ўртасида маданий ҳамкорлик соҳасида қозоқ миллий маданият маркази ва Ўзбекистонда чоп этиладиган “нурли жол” газетаси катта иш олиб бормоқда. Марказ раиси У.Ф.Асқаровнинг Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигига қилган маърузаси шуни кўрсатадики, 2007 йил қардош республикалар ўртасидаги маданий ҳамкорликни ривожлантиришда самарали йил бўлди. Бугунги кунда нафақат давлат даражасида, балки вилоятлар ўртасида ҳам маданият соҳасида яқин ҳамкорлик жараёни кечмоқда. Масалан, 2007 йил 16 февралда Жанубий Қозоғистон вилоятининг Жетисай театри Навоий вилоятида сайр қилиб, Тошкентдаги Туркистон саройида гала-концерт билан яқунланди⁴.

Қозоғистон Республикасининг Ўзбекистондаги элчиси А.Мирзахметов ва Тошкент шаҳар ҳокими А.Тўхтаев Алматида, Тошкентда А.Кунанбоев ва А. Навоий ҳайкалини ўрнатиш бўйича келишувга эришдилар. Бундан ташқари, М. Ауезов ўқиган ва ишлаган бинода ёдгорлик лавҳаси очилиши ҳақида фикр билдирилди. Меҳмондўст Ўзбекистон диёрида Абайнинг 150 йиллиги, М.Ауезовнинг 110 йиллигига бағишланган тадбирлар, шунингдек Алматида

³ Д.Кенжаев “Узбекско-казахстанское сотрудничество в области образования” Материалы международной конференции «Узбекистан – Казахстан: 25 лет установления дипломатических отношений» (г. Ташкент, 31 октября 2017 г.) <http://www.kisi.kz/images/izdanie/4---.pdf>

⁴ Отчет Казахского национального культурного центра Республики Узбекистан (КНКЦ РУ) в Министерство юстиции Республики Узбекистан. - Ташкент, 2007. – 7с.

“Амир Темурнинг Ўрта Осиё халқлари тарихида тутган ўрни ва роли” мавзусида анжуман бўлиб ўтди. 2007 йил 15 март куни Тошкент вилояти Қибрай туманидаги М.Ауезов номидаги қозоқ мактабида буюк қозоқ ёзувчиси таваллудининг 110 йиллигига бағишланган юбилей кечаси бўлиб ўтди⁵.

Ўзбекистон Республикаси раҳбарияти қозоқ халқининг маданий меросига ҳурмат ва эҳтиром билан қарайди. 2007 йил 29 март куни Тошкент шаҳрида қозоқ Батыр Толе-би шарафига ўтказилган хайрия зиёфати бунга мисол бўла олади. Бундан ташқари, ЮНЕСКОнинг қарорига кўра, Ўзбекистоннинг дунёга машҳур шаҳарлари Бухоро ва Хиванинг 2500 йиллиги ҳамда Навоий, Улуғбек, ва бошқа кўплаб олимларнинг юбилейлари кенг нишонланди.

Маданий фестиваллар ҳар йили Тошкент ва Остона ўртасида ўтказилади. Шундай қилиб, 2007 йил 18 апрел куни Куаньшбаев номидаги қозоқ давлат драма театрининг гастрол сафари, 2007 йил 3-7 октябр кунлари Тошкентдаги М.Ауезов номидаги қозоқ академик театри, Хамза номидаги Ўзбек давлат академик театри жамоаси иштирок этган “Алем Саннияз-Қозоғистон” халқаро санъат фестивали бўлиб ўтди.

Шундай қилиб, Қозоғистон ва Ўзбекистон ўртасидаги маданий алоқаларни фақат замонавий давр билан чеклаб бўлмайди. Уларнинг маданий ўзаро алоқалари узок ўтмишга, туркий цивилизация даврларига бориб тақалади. Шунга қарамай, мустақилликка эришгач, икки Давлат ўртасидаги маданий алоқалар бир-бирига тенг равишда тўхтаб қолмади ва ривожланишда давом этмоқда.

Қозоғистон Республикаси вакиллари Самарқандда “Шарқ Гароналари”, Шаҳрисабзда “Мақом”, Термиз шаҳрида “Бахши”, Марғилонда “Буюк ипак йўли”, Қўқонда “Хунарманд” халқаро мусиқа фестивалларида мунтазам иштирок этиб келмоқда⁶.

2018 йилда Қозоғистон Республикасида эълон қилинган “Ўзбекистон йили” доирасида 90 дан ортиқ тадбирлар, жумладан, Ўзбекистон санъат усталарининг 5 та концерти, ўзбек театр труппаларининг 4 та ижодий сафарлари, тасвирий ва амалий санъат 4 та кўرғазмаси, 1 та фолклёр экспедицияси, “Ўзбек киноси кунлари” ва Қозоғистон шаҳарларида “Маданият кунлари” ва бошқалар ўтказилди.

2019 йилда Ўзбекистонда “Ўзбекистонда Қозоғистон йили” доирасида 80 дан ортиқ тадбирлар амалга оширилди. Хусусан, Қозоғистон Республикасининг “Салтанат” Давлат рақс ансамбли, Қизилўрда вилоят филармонияси, Жамбил номидаги ва Қозоғистон Халқ артисти Р.Римбаева номидаги қозоқ Давлат

⁵Ўзбекистон Республикасининг Қозоғистондаги Элчихонаси расмий сайти
<http://www.uzembassy.kz/ru/page/kulturno-gumanitarnye-svyazi>

⁶Ўзбекистон Республикасининг Қозоғистондаги Элчихонаси расмий сайти
<http://www.uzembassy.kz/ru/page/kulturno-gumanitarnye-svyazi>

филармонияларининг концертлари, “Остана” номли давлат Опера ва балет театри турлари, И.Омаров номидаги Қўстанай вилоят кўғирчоқ театри, Қизилўрда вилоят драма театри, Остона балет театри, Қозоғистон Республикаси Ақтобе вилояти Олакаи кўғирчоқ театри, шунингдек Қозоғистон етакчи рассомлар билан ижодий учрашувлар ташкил этилди⁷. Таълим ва адабиёт соҳасидаги ҳамкорликни чуқурлаштириш мақсадида Ўзбекистон университет талабалари ўртасида буюк қозоқ маърифатпарвари ва шоири Абай Қунанбаевнинг ижодий меросини ўрганишга бағишланган “Абайнинг дунёси - менинг жаҳоним” кўрик-танлови ўтказилди..

Миллатлараро муносабатлар соҳасидаги ҳамкорлик ривожланмоқда. Бугунги кунда Ўзбекистонда миллатлараро муносабатлар ва дўстона муносабатлар бўйича кўмита фаолият кўрсатмоқда. Хорижий давлатлар билан Дўстлик жамиятлари ва Ўзбекистоннинг хорижий давлатлар билан маданий-маърифий алоқалари Кенгаши, 138 миллий маданий марказ, шунингдек, 34 дўстлик жамияти фаолият кўрсатмоқда.

1991-2019 йилларда 630 нафар (шу жумладан, 2016 йилдан 33 нафар) Ўзбекистон фуқаролари-қозоқларга давлат мукофотлари топширилди. 1991 йилдан ҳозирги кунгача Қозоғистон фуқаролари Ўзбекистоннинг юксак давлат давлат мукофотларини олишган. Жумладан, Н.А.Назарбаевга “Буюк хизматлари учун”, “Эл-юрт хурмати” орденлари, ва А.Маминга “Дўстлик” ордени берилган⁸.

Ўзбекистонда 1992 йилдан буён 30 га яқин ҳудудий ва минтақавий филиалларга эга бўлган қозоқ Маданият маркази, Қозоғистонда эса 42 та Қозоғистон Республикасининг ўзбек этно-маданий уюшмаси фаолият кўрсатиб келмоқда⁹.

Миллий давлатчилик қурилиши билан ўтмишга, бой тарихий меросга, маънавий қадрият ва анъаналарга муносабат ўзгарди. Халқ байрамлари, урф-одатлари жонланиб, Қозоғистон ва Ўзбекистонда яшаётган барча миллат вакиллариининг миллийлиги мустаҳкамланмоқда. Кўплаб атоқли шахслар - давлат арбоблари ва ҳарбий раҳбарлар, ўтмишнинг буюк алломалари ва мутафаккирларининг номлари қайта тикланмоқда.

Ўзбекистон ва Қозоғистон ўртасидаги ижтимоий-сиёсий ҳамкорликни ривожлантиришнинг яна бир соҳаси – бу туризм соҳаси бўлиб бугунги кунда икки давлат ўртасида ўзаро туризмни ривожлантириш бўйича бир қатор ишлар амалга оширилмоқда.

⁷ Ўзбекистон Республикасининг Қозоғистондаги Элчихонаси расмий сайти	http://www.uzembassy.kz/ru/page/kulturno-gumanitarnye-svyazi
⁸ Ўзбекистон Республикасининг Қозоғистондаги Элчихонаси расмий сайти	http://www.uzembassy.kz/ru/page/kulturno-gumanitarnye-svyazi
⁹ Ўзбекистон Республикасининг Қозоғистондаги Элчихонаси расмий сайти	http://www.uzembassy.kz/ru/page/kulturno-gumanitarnye-svyazi

Туризм соҳасида Ўзбекистон қуйидаги соҳаларда Қозоғистон билан ҳамкорликни ривожлантиришдан манфаатдордир:

- Қозоғистон туроператорлар учун бепул ўрганиш турларини ташкил этиш;
- Тадбир туризмни ривожлантириш (Ипак ва зираворлар фестивали, “Ўзбегим” палов фестивали);
- Ўзбекистон ва Қозоғистон миллий телерадио компаниялари ўртасида давлатлар туризм салоҳиятига бағишланган эфир вақти алмашиш;
- хорижий сайёҳлар учун Марказий Осиёда Бирлашган турлар яратиш масаласини кўриб чиқиш;
- Қозоғистон оммавий ахборот воситалари учун матбуот турларини ташкил этиш;
- Ўзбекистондаги халқаро кўرғазмаларда Қозоғистон иштирокчилари учун стенд ташкил этиш бўйича чегирмалар тақдим этиш
- Қозоғистонда Ўзбекистон реклама кампаниясини ташкил этиш;
- касаба уюшмалари орқали йирик корхоналар, завод ва фабрикалар ходимлари учун турлар ташкил этиш;
- мактаб, коллеж, олий ўқув юртлири талабалари учун турлар ташкил этиш;
- халқаро кўрғазма ва ярмаркаларда сайёҳлик маҳсулотлари (турлар) кўшма тақдимотини ўтказиш;
- икки мамлакат ўртасида инвестиция салоҳиятини кучайтириш мақсадида Ўзбекистонда кўшма корхоналар ташкил этиш;
- Ўзбекистон ва Қозоғистон туроператорлари ўртасида Б2Б иш учрашувларини ташкил этиш¹⁰;

Ўзбекистон ва Қозоғистон ўртасида сиёсий соҳадаги ҳамкорлик икки давлат сиёсий вакиллари ўртасида турли соҳаларда олиб борилади. Чунончи, бугунги кунда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасида “Ўзбекистон-Қозоғистон дўстлик парламент гуруҳи” фаолият кўрсатмоқда. Мазкур гуруҳ ҳар икки томон парламент аъзоларини қамраб олган бўлиб, Парламентлар доирасида икки давлат ўртасида ўзаро ҳамкорликни ривожлантиришга хизмат қилади.

Ўзбекистон ва Қозоғистон Марказий Сайлов Комиссиялари, сиёсий партиялари ўртасида ҳам ҳамкорлик ўрнатилган бўлиб, улар асосан ўзаро тажриба алмашиш, партия вакилларини сайловлар даврида мустақил кузатувчи сифатида иштирок этиш каби йўналишларда ҳамкорлик олиб борилади.

¹⁰ Р.Усманов “Ўзбекистан – Қазахстан: историко-культурное наследие и перспективы сотрудничества в области туризма” МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ «УЗБЕКИСТАН – КАЗАХСТАН: 25 ЛЕТ УСТАНОВЛЕНИЯ ДИПЛОМАТИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ» (г. Ташкент, 31 октября 2017 г.) <http://www.kisi.kz/images/izdanie/4---.pdf>

Хулоса ўрнида шуни айтиб ўтиш мумкинки, Ўзбекистон ва Қозоғистон ўртасида ижтимоий-сиёсий ҳамкорлик ривожланиши икки давлат ўртасида ўзаро тушуниш, халқлар ўртасида бир-бирига бўлган ҳурмат ошишига хизмат қилади. Қолаверса, Ўзбекистон-Қозоғистон муносабатлари изчил ривожланмоқда. Қозоғистон Ўзбекистоннинг муҳим савдо шерикларидан бири бўлиб, Ўзбекистон Республикаси билан Марказий Осиё давлатлари ўртасидаги айирбош қилинадиган маҳсулотларнинг ярми унинг ҳиссасига тўғри келади. Икки давлат ўртасида савдо-иқтисодий муносабатларни янада ривожлантириш учун ишга солинмаган имкониятлар кўпдир. Қозоғистон билан икки томонлама ҳамкорлик, шубҳасиз, минтақада барқарорликни таъминлаш ва долзарб масалаларни биргаликда ва самарали ҳал этишга хизмат қилади.

Бундан ташқари, Қозоғистон ва Ўзбекистон Марказий Осиёдаги барқарор ривожланаётган давлатлар сифатида минтақадаги хавфсизликни таъминлашда асосий акторлар ҳисобланишади. Икки давлат раҳбарларининг олиб бораётган оқилона сиёсати натижасида, биринчи навбатда Афғонистон муаммосини ҳал қилиш, жуда муҳим эканлигини таъкидлаб, Афғонистонга амалий ёрдам кўрсатиб келишмоқда. Икки давлат алоқалари Марказий Осиёдаги хавфсизликни таъминлашда, иқтисодий алоқаларни ривожлантиришда, минтақа давлатларининг ҳамкорлигини ривожлантиришда жуда муҳим ҳисобланади. Икки давлат ҳам буни яхши тушунган ҳолда алоқаларни янада ривожлантирмоқда.

Бугунги кунда жаҳонда халқаро миқёсдаги хавф-хатарлар, беқарорлик омиллари билан тўқнаш келмаган бирорта ҳам минтақа бўлмаса керак. Марказий Осиёнинг ҳозирги дунёдаги аҳамияти минтақанинг имкониятлари ва креатив салоҳияти билангина белгиланмайди. Марказий Осиё бу ердан келиб чиқаётган ва тарқалаётган хавф-хатар ва таҳдидлар туфайли ҳам жаҳон ҳамжамиятининг марказидадир. Минтақанинг айна пайтдаги геосиёсий аҳамиятини белгиловчи омиллар гуруҳини минтақа тараққиётига ғов бўлаётган таҳдидлар ташкил этади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати Билан Қозоғистон Республикаси Ҳукумати ўртасида “маданият, соғлиқни сақлаш, илм-фан, таълим, туризм ва спорт соҳасидаги ҳамкорликни чуқурлаштириш тўғрисида битим” <https://www.lex.uz/ru/docs/2565040>

2. Ўзбекистон Республикасининг Қозоғистон Республикасидаги элчихонаси расмий сайти <http://www.uzembassy.kz/ru/page/kulturno-gumanitarnye-svyazi>

3. Д. Кенжаев “Узбекско-казахстанское сотрудничество в области образования” Материалы международной конференции «Узбекистан – Казахстан: 25 лет установления дипломатических отношений» (г. Ташкент, 31 октября 2017 г.) <http://www.kisi.kz/images/izdanie/4---.pdf>

4. Отчет Казахского национального культурного центра Республики Узбекистан (КНКЦ РУ) в Министерство юстиции Республики Узбекистан. - Ташкент, 2007. – 7с.

5. Ўзбекистон Республикасининг Қозоғистондаги Элчихонаси расмий сайти <http://www.uzembassy.kz/ru/page/kulturno-gumanitarnye-svyazi>

6. Р. Усманов “Узбекистан – Казахстан: историко-культурное наследие и перспективы сотрудничества в области туризма” МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ «УЗБЕКИСТАН – КАЗАХСТАН: 25 ЛЕТ УСТАНОВЛЕНИЯ ДИПЛОМАТИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ» (г. Ташкент, 31 октября 2017 г.) <http://www.kisi.kz/images/izdanie/4---.pdf>

7. Abdurazakova. Yangi O'zbekiston: “Inson-Jamiyat-Davlat” konsepsiyalarining jamiyat hayotidagi o'rni. 138-142b. www.econferenceseries.com